

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ПРОСТОРОВО - КЛАСТЕРНИЙ БІЗНЕС

УДК 658.18:658.27:658:29

ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ НА РИНКУ ПРОМИСЛОВИХ ВІДХОДІВ

Бутенко О.П., к.е.н.

E-mail: alba1509@mail.ru

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Досліджуються завдання з мінімізації негативного впливу на екосистему діяльності підприємств будівельного комплексу. Метою дослідження є обґрунтування необхідності створення заохочувального механізму функціонування підприємств будівельного комплексу на ринку промислових відходів. Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання: визначення напрямів підвищення ефективності використання відходів промисловості будівельними підприємствами, встановлення учасників ринку вторинних сировинних ресурсів та напрямів використання вторинних ресурсів як предмету купівлі-продажу, пошук мотиваційних засобів для активізації учасників ринку вторинних сировинних ресурсів. При розробці пропозицій застосовано методи наукової індукції, системного аналізу, вибіркового спостережень. У статті розглянуті можливі види ефекту від використання відходів промисловості, які повинні стати економічними стимулами, як для виробника відходів промисловості, так і для споживача і потребують окремої уваги, запропонований замкнутий цикл утворення та споживання вторинних сировинних ресурсів, який дає можливість перерозподілу прибутку на рівнях переробки сировини, її виробництва та споживання. Встановлено, що пріоритетним завданням для будівельних підприємств на ринку промислових відходів повинна стати розробка економічних стимулів використання вторинних сировинних ресурсів та економічного обґрунтування для створення попиту на запропоновану продукцію

Ключові слова: екосистема, відходи промисловості, ринок відходів промисловості, підприємства будівельного комплексу, економічні стимули, замкнутий цикл утворення та реалізації продукції

UDC 658.18:658.27:658:29

FIRST-PRIORITY TASKS FOR SUCCESSFUL FUNCTIONING OF BUILDING COMPLEX ENTERPRISES AT INDUSTRIAL WASTE MARKET

Butenko O.P., PhD in Economics

E-mail: alba1509@mail.ru

Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture

The tasks of minimization of a negative influence of building complex enterprises activity on the ecosystem have been analyzed. The aim of the research is to ground the necessity of

creating an encouraging mechanism of building complex enterprises functioning at the industrial waste market. According to the stated aim the following tasks have been defined: determining the ways of increasing efficiency of industrial waste use by building enterprises, defining participants of the secondary raw materials resources market and ways of using secondary resources as an object of sale, searching for motivational methods to encourage participants of the secondary raw materials resources market. The suggestions have been worked out using the methods of scientific induction, system-oriented analysis, sampling enquiry. The possible effect types based on using industrial waste which are to become economic stimuli for an industrial waste producer as well as for a consumer and require special attention have been analyzed in the paper. The closed loop of creating and using secondary raw materials resources providing the opportunity for profit redistribution at the level of raw materials processing, production and consumption has been offered. It has been stated that the development of economic stimuli for secondary raw materials resources using and economic feasibility for creating a demand for the offered products is to become the first-priority task for building enterprises at the industrial waste market

Keywords: ecosystem, industrial waste, industrial waste market, building complex enterprises, economic stimuli, closed loop of creating and selling products

Актуальність проблеми. На даний час стан екології країни є досить загрозливим. Як наслідок промислової діяльності, щорічно в країні утворюється велика кількість технологічних відходів. Основна маса яких є результатом діяльності підприємств гірничопромислового, хіміко-металургійного, машинобудівного, паливно-енергетичного, будівельного, целюлозно-паперового та агропромислового комплексів. Будівництво є яскравим прикладом антропогенної діяльності, що часто справляє серйозну негативну дію не тільки на окремі компоненти навколишнього середовища і їх збереження, але і на стійкість екосистем у цілому [1].

Проблема зменшення кількості відходів тісно пов'язана з розвитком ринку вторинної сировини, який є не достатньо дослідженим й зіштовхується з багатьма питаннями на шляху свого розвитку. Ця ситуація примушує звернути особливу увагу на формування такого механізму функціонування будівельного комплексу, який змог би зацікавити будівельні підприємства у збереженні та захисті навколишнього середовища. Ринок вторинних сировинних ресурсів залежить від стану економіки в цілому. Проте, деякі заходи можуть збільшити оборот цього ринку й тим самим вплинути на покращення економіки та екології країни та підвищити економічний потенціал підприємств, що є учасниками механізму дії цього ринку. Актуальність поставленого завдання полягає у підвищенні

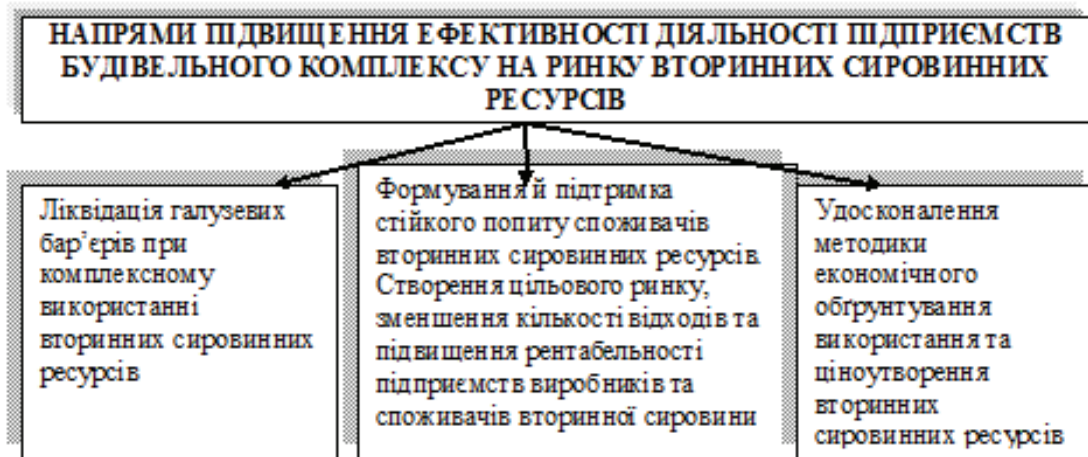
ефективності діяльності підприємств будівельного комплексу за рахунок використання вторинних сировинних ресурсів при виробництві будівельних матеріалів та конструкцій, активізації діяльності ринку вторинних сировинних ресурсів, що сприятиме зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище, вивільненню земельних ресурсів, які зайняті зараз під відвали та зменшенню вартості деяких видів будівельних матеріалів.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дослідженням питань з мінімізації негативного впливу на екологію присвячено багато робіт вчених - екологів та вчених - економістів. Проведений автором аналіз публікацій Н. Степанюка, О.В. Медведєва, П.В. Трунова, С.В. Луніна, В.Е. Воскобойникова, А.А. Шевченка, А.І. Орлової, О.С. Іванілова, А.І. Ткаченка [1-5] встановив, що відбувається активний пошук шляхів зменшення антропогенного навантаження на довкілля через використання новітніх технологій та різних видів утилізації відходів. Запропоновані авторами напрями захисту екології є вірними та актуальними, але, на думку автора, більш детальніше потрібно зупинитись на дослідженні ситуації в якій будівельні підприємства самі можуть стати споживачами відходів і тим самим створювати позитивний вплив на навколишнє середовище.

Метою роботи є обґрунтування необхідності створення заохочувального механізму функціонування підприємств будівельного комплексу на ринку промислових відходів.

Викладення основного матеріалу дослідження. На підставі розглянутих наукових праць нами виділено для дослідження напрям зі створення механізму, який би міг зацікавити будівельні підприємства у збереженні навколишнього середовища. Одним з можливих шляхів вирішення цієї проблеми полягає у використанні відходів промисловості при виготовленні будівельних матеріалів. Проблема підвищення ефективності діяльності підприємств будівельної галузі й використання відходів має багатогалузевий і багатоаспектний характер. Для впровадження заходів з вирішення цього питання важливо досягти оптимального співвідношення у трьох напрямках діяльності [9] (рис. 1).

Щоб задіяти механізм використання вторинної сировини підприємствами, потрібно активізувати ринок промислових відходів, які можуть повторно використовуватись. Учасниками ринку вторинних сировинних відходів повинні стати підприємства, які входять до складу будівельного комплексу, і які обов'язково повинні бути зацікавлені в його активному функціонуванні.

Рис. 1. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємств будівельного комплексу на ринку вторинних сировинних ресурсів [9]

Але характерними особливостями розвитку такого ринку є дуже низькі споживчі мотивації, які формують попит. Тому важливим постає питання підвищення зацікавленості, як виробників відходів так і споживачів (підприємств-виробників будівельних матеріалів).

Як відомо, основним заохочувальним показником для кожного підприємства, є їх прибутковість. На величину прибутку впливають багато факторів, які виявляються в результаті вивчення ринку попиту та пропозицій, зміни потреб в продукції, пошуку споживачів виробленої продукції, знаходження сировини та послуг за вигідними цінами, виробництво ліквідної продукції з досягненням комерційного ефекту. Отже, підприємства будівельного комплексу повинні зосереджувати увагу на потребах і можливостях ринку та навколишнього середовища, появі конкурентів та зміні попиту, а також урядових постановках та змінах податкових положень [8].

Підсумовуючи вище розглянуте, можемо сказати, що пріоритетним завданням успішного функціонування підприємств будівельного комплексу на ринку промислових відходів є створення мотиваційного механізму для всіх учасників ринку вторинних сировинних ресурсів. Тому пропонується визначити учасників такого ринку та встановити напрями використання вторинної сировини, як предмету купівлі-продажу (рис 2).

Як показано на рисунку, будівництво та промисловість будівельних матеріалів – єдина галузь, яка у значних масштабах може використовувати майже всі види відходів виробництва, а також має можливість переробки багатотоннажних відходів, яка передусє їхньому похованню на полігонах-смітниках і цим самим забезпечує екологічну безпеку та зменшення первісних обсягів відходів.

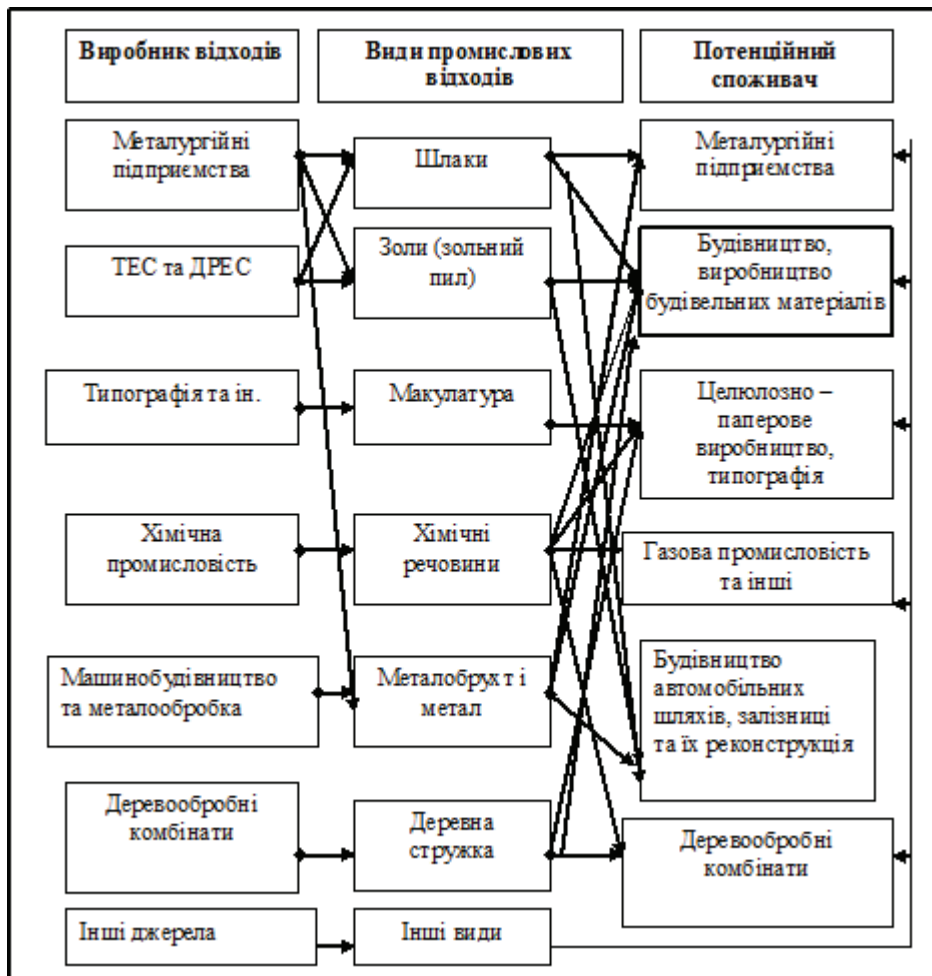

Рис. 2. Учасників ринку відходів промисловості та напрями використання вторинної сировини [7]

Доцільність застосування відходів на практиці оцінюють за величиною економічного ефекту. Визначення економічного ефекту є важливим показником в діяльності кожного підприємства. У роботах авторів [9, 10, 11, 12] розглядається ефект від використання вторинної сировини, як сума таких ефектів:

- ефект економії розвідування, добування і транспортування окремих видів ресурсів;
- ефект від збереження земель;
- ефект від зменшення збитку через забруднення середовища відходами;
- ефект від збереження кінцевої продукції, що одержують завдяки повному використанню сировини;
- ефект від виробництва продукції за рахунок повного використання сировини;
- ефект від збереження імпорту сировини і збільшення експорту продукції.

Саме вони можуть стати економічними стимулами, як для виробника відходів промисловості, так і для споживача і потребують окремої уваги.

Пропонується розглядати економічний ефект виробництва як комплексну оцінку, що відображає результат раціональності та якості використання ресурсів (праці, капіталу, землі, матеріалів, енергії, інформації) при виробництві товару чи послуг відносно витрачених коштів та ефективність виробника відходів, виробника будматеріалів і будівельних підприємств [8].

Вирішення завдання використання вторинних сировинних ресурсів та визначення ефекту від їх застосування може використовуватись для різних видів вторинної сировини. Створення механізму економічної зацікавленості у використанні відходів промисловості допоможе успішно подолати не тільки економічні проблеми, що постали перед будівельною галуззю, але й вирішити екологічні завдання в умовах обмеженості природних ресурсів і підвищення їх вартості. Це підтверджує необхідність створення замкнутого циклу утворення та споживання вторинних сировинних ресурсів та перерозподіл прибутку на рівнях переробки сировини, її виробництва та споживання (рис. 3).

Такий підхід дасть змогу отримати систему ціноутворення по всьому життєвому циклу вторинних сировинних ресурсів і сприятиме створенню замкнутого циклу виробництва та використання відходів, що повинне стати кінцевою метою виробництва.

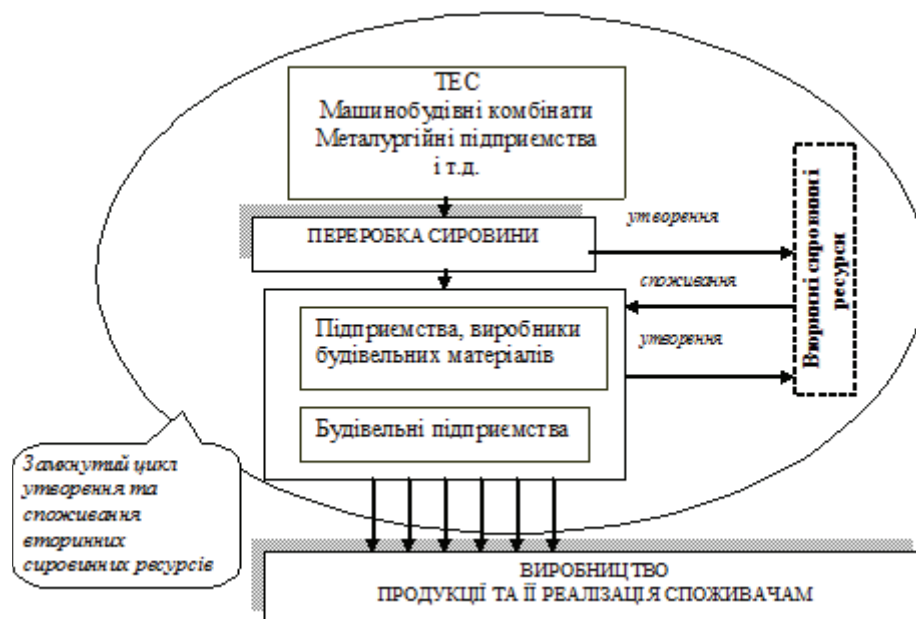

Рис. 3. Цикл утворення та реалізації вторинних сировинних ресурсів [авторська розробка]

Висновок. У зв'язку з підвищенням вимог до захисту навколишнього середовища, гострішим стало питання до утилізації вторинних відходів. Можна навести багато теоретичних розробок та прикладів, які підтверджують технологічну, економічну та екологічну доцільність використання запропонованих вторинних сировинних ресурсів і можливість мінімізувати їх утворення. Усі вони свідчать про ріст прибутковості виробництва, зменшення собівартості, економію капітальних вкладень, підвищення рентабельності, економію сировини та палива.

Підвищення ефективності використання вторинних сировинних ресурсів потребує не тільки технічних та технологічних рішень, але й економічного обґрунтування для створення попиту на запропоновану продукції. Подальше вирішення проблеми використання відходів в Україні, яке передбачає збільшення обсягу переробки та утилізації відходів, зменшення їх негативного впливу на довкілля, розробку та впровадження ресурсозберігаючих технологій, а також удосконалення всієї системи поводження з відходами, що значно поліпшить екологічну ситуацію та умови життя людей, необхідно здійснювати у напрямі визначення сировинного резерву таких відходів, їх місцезнаходження та близькість до підприємств-споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Степанюк Н. Вплив об'єктів будівництва на навколишнє середовище [Електронний ресурс] // Н. Степанюк, О. В. Медведєва / Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_10_2/stat_10_2/87.doc
2. Трунов П. В. Энергосберегающее оборудование для очистки сточных вод и обработки осадков // П. В. Трунов, С.В. Лунин, В. Е. Воскобойникова, А. А. Шевченко / Науковий вісник будівництва– 20011. – № 63. – С. 227–230.
3. Орлова А. І. Вплив сучасного житлового середовища на життєдіяльність людини // Науковий вісник будівництва– 20011. – № 63. – С. 332–336.
4. Іванілов О. С., Ткаченко А. І. Впровадження системи «Розумний будинок» як один з напрямів мінімізації енерговитрат в сучасних умовах // О. С. Іванілов, А. І. Ткаченко / Науковий вісник будівництва– 20011. – № 64. – С. 132–137.
5. Елшин И. М. Строителю об охране окружающей среды. М., Стройиздат, 2006. – 57 с.
6. Крайнов І. П. Інноваційні механізми зменшення ризику в сфері поводження з відходами виробництва і споживання / Екологічний вісник. – № 2. – 2007, С. 20 – 22.
7. Бутенко О. П. Підвищення ефективності використання золошлакових відходів підприємствами будівельного комплексу.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Бутенко Олена Петрівна; ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» . – Д., 2013. – 20 с.

8. Крушевський А. В. Кон'юнктура діяльності будівельної організації / А. В. Крушевський, О. В. Балицька / Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: зб. наук. пр. / Київ нац. ун-т буд-ва і архітектури. – К. : КНУБА, – Вип. №8 / [Ред. група: С. А. Ушацький (голова) і інші]. – 2000. – С.118 – 120.
9. Андреева Т. Е. Повышение эффективности использования металлургических шлаков в строительстве [Текст] / Андреева Т. Е. –Киев. Наук. думка, 1977. – С. 84 – 86. (В сб.: рациональное использование минерально-сырьевых ресурсов и отходов производства)
10. Кудашов Е. А. Строительный комплекс: проблемы, решения, эффективность / Отв. Ред. В. Д. Белкин; АН СССР, Комис. по изуч. производит. сил и природ. ресурсов. – М. Наука, 1990. – 159 с.
11. Педан М. П. Экономика и планирование промышленности шлаковых строительных материалов [Текст] / М. П. Педан – К. : Будівельник, 1965. – С. 45 – 98.
12. Тимошенко Н. Ф. Экономическая эффективность использования доменных шлаков для производства строительных материалов и конструкций: автореф. На присвоение степени канд.эконом. наук. спец. 08.00.05 «Экономика, организация, управление и планирование народного хозяйства» / Н. Ф. Тимошенко – М., 1967. – 21 с.